

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Kapitel IV.

I det følgende skal jeg give en Oversigt over de vigtigste Forskjelligheder i Runetegnenes Former, som forekommer i de Indskrifter, der er skrevne med Runer af Rækken paa 24 Tegn⁶⁾. Jeg udelukker dog her Hensynet til de angelsaksiske og frisiske Indskrifter. Jeg giver ingenlunde en fuldstændig Opregning af de forskjellige Former, men nævner hovedsagelig de Former, som er vigtige

- 1) Først i de seneste nordiske Indskrifter med den længere Rækkes Runer kan denne Rune tillige betegne *d*. Se NI. S. 357, 556; Arkiv XVIII S. 14.
- 2) I særlig gotiske Indskrifter er *e* ikke hidtil fundet.
- 3) Jeg skjelner ikke imellem guttural Nasal og palatal Nasal.
- 4) Hempl (Phil. St. S. 18 f.) erklærer det for ubevist, at Rune 22 nogensinde betegner den gutturale Nasal *ʒ* alene, og mener, at den bestandig og konsekvent bruges for *ʒg*. Dog finder vi paa Opedal-Stenen *birgʒgu* (NI. S. 302).
- 5) Om en noget afvigende Vokalbetydning af Runen *o* i Tørviken B se NI. S. 290. I senere nordiske Indskrifter kan *o* betegne Halvvokalen *w*; se NI. S. 458.
- 6) Ved Gjengivelsen her i Tryk er Runekvistene ofte for lange eller for udstaaende.

for Spørgsmaalet om Runeskriftens Oprindelse. De nordiske Former, som senere har udviklet sig, skal nærmere omtales i de »Almindelige Bemærkninger« til Udgaven af Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Jeg gaar i det følgende ud fra Skriftens Retning fra venstre mod høire.

1. f har oftest rette (ikke krumme) opadskraanende Kviste, som i Regelen er parallele. Paa Berga-Stenen skraaner øverste Kvist langt stærkere opad end nederste. Kvistene, navnlig den Kvist, som begynder længst nede paa Staven, naar ofte ikke op til i Linje med den rette Stavs Top. Afvigende Former i Fyrunga-Indskriften og i flere yngre Indskrifter forbigaaes her.

2. u bestaar af to Stave, af hvilke den Stav, som er nærmest Indskriftens Begyndelse, i Regelen er lodret. Den anden Stav bestaar i de ældste Indskrifter ofte i en ret Skraastreg. Saaledes f. Eks. i Indskriften paa Torsbjærg-Dopskoen. Anden Stav kan ogsaa være noget krum. Saaledes paa Vadstena-Brakteaten, Kragehul-Spydstagen, Charnay-Spænden og i andre vestgermanske Indskrifter.

Sjældnere er begge Stave rette Skraastreger. Saaledes paa Pietroassa-Ringen, Vimose-Høvelen og Osthofen-Spænden. Paa Aarstad-Stenen skraaner de to Stave meget stærkt fra hinanden¹⁾.

Sidestavens Afstand fra Hovedstaven nedentil kan i de forskellige Indskrifter være temmelig forskjellig.

3. þ har oftest en Sidestav, som er kantet og mindre (d. e. den gaar ud fra den rette Stav langt nedenfor Toppen og langt ovenfor Basis). Saaledes i Indskrifterne fra Straarup, Vånga, Belland; Nordendorf (den store Spænde).

Runen har i flere af de ældste nordiske Indskrifter rundagtig eller krum, mindre Sidestav. Saaledes Vimose-Høvelen (i andet Ord fra Slutningen), Tune.

Men Sidestaven kan, navnlig i senere nordiske Indskrifter, faa større Omfang, hvad enten den er krum eller kantet, saa at den endog kan strække sig fra Hovedstavens Top til dens Basis. Saaledes i flere Brakteat-Indskrifter. Jfr. Reistad-Indskriften²⁾.

4. a har oprindelig to rette, i Regelen parallele og ikke meget langt fra hinanden fjærnedede Kviste, som skraaner noget ned til høire, og af hvilke den øverste gaar ud fra den rette Stavs Top. Undertiden er den øverste Kvist lidt længere end den nederste (f. Eks. Øvre Stabu, Nedre Hov).

Undertiden er Kvistene næsten horisontale, f. Eks. paa Stenene fra Strand og Skåäng (efter min Tegning).

En senere nordisk Form er den, som har øverste Kvist gaaende ud fra den rette Stav lidt nedenfor dennes Top. Om Kylvfer-Stenens Form se S. 7 f.

5. r . Sidestaven gaar ikke helt ind til den lodrette Stav paa Midten. Sidestavens Indbøining kan være større eller mindre. Sidestaven er dels kantet, dels afrundet. I Kovel-Indskriften er Sidestaven oventil kantet, nedentil buet og

¹⁾ I nordiske Indskrifter (dog ikke i de ældste) kan Sidestaven gaa ud fra den rette Stav noget nedenfor dennes Top.

²⁾ Hvorvidt Formen med rund Sidestav fra Top til Basis paa Vimose-Høvelen betegner þ , er ikke godtgjort. Jeg haaber derom at kunne tale paa et andet Sted.

vidt fjærnet fra den rette Stav. Jfr. Henning S. 150, hvor han nævner Former uden Indbøining paa Midten i vestgermanske Indskrifter¹⁾.

6. < k bestaar af en Vinkel, hvis Aabning regelret vender fra Indskriftens Begyndelse. Runen er regelret mindre end de øvrige Runer, saa at den ikke naar op til disses Top eller ned til disses Basis.

Undertiden er Runen saa høi som de andre Bogstaver; saaledes Belland.

Enkelte Gange er Runen snarere buet end kantet. Jfr. Bemærkningerne til Valsfjord-Indskriften og Aagedal-Indskriften.

Yngre nordiske Former er $\wedge$, som ikke naar ned til de andre Runers Basis, (Kragehul, Lindholm), og Υ (Kvistene forholdsvis mindre end her), der staar paa samme Basis som de øvrige Runer (Varnum, Førde, Fyrunga, Fonnaas, Stentofta o. fl.).

Hvorvidt $\vee$ (Charnay, mindre Nordendorf-Spænde) betegner k, er usikkert; det betegner snarere η , se S. 11.

7. X g er Runens regelrette og faste Form.

8. P P w har dels kantet Sidestav (f. Eks. Pietroassa, Charnay, Reistad, Fonnaas), hvilket oftest forekommer i Indskrifter, som er skrevne paa Metal, dels krum Sidestav (f. Eks. Kragehul-Spydskaftet, Tune, Strand). Torsbjærg-Dopskoen og den store Nordendorf-Spænde har begge Former. Sidestaven gaar oftest nedentil ind til Hovedstaven noget ovenfor dennes Midte.

9. H H h har regelret én Tværstreg. Charnay-Spænden og Friedberg-Spænden har en Runeform med to omtrent parallele Forbindelsesstreger, hvilket maa ansees for en senere Form. Ligesaa Bezenye-Spænden A, hvor dog de to Tværestreger ikke gaar ind til venstre Hovedstav (Wimmer, Tyske Runemind. S. 26, 29). Formen med de to Tværestreger vil vi gjenfinde i de angelsaksiske Runeindskrifter.

Forbindelsesstregen er regelret noget skraa. Paa Strand-Stenen har h i øverste Linje horisontal Forbindelsesstreg.

Forbindelsesstregen skraaner dels nedad fra Indskriftens Begyndelse, dels opad fra Indskriftens Begyndelse: H H . Tune-Indskriften har i samme Linje begge Former.

I senere nordiske Indskrifter kan Forbindelsesstregen skraane stærkere (f. Eks. Kinneved), saaledes at den endog kan gaa fra den ene Stavs Top til den anden Stavs Basis.

Første h-Rune paa Varnum-Stenen og paa By-Stenen er usædvanlig bred; jfr. NI. S. 114.

10. † n har den svagt skraanende Tværstreg i Regelen krydsende den rette Stav omtrent paa Midten, saa at Tværestregen er omtrent lige lang paa begge Sider af den rette Stav. Skraastregen skraaner i Regelen ned fra Indskriftens Begyndelse.

Af og til skraaner Tværestregen ned mod Indskriftens Begyndelse, saaledes paa Tune-Stenen 4 Gange, paa Berga-Stenen og paa Bezenye-Spænden B. Frei-

¹⁾ I senere nordiske Indskrifter kan Sidestaven gaa ud fra den rette Stav lidt nedenfor Toppen.

laubersheim-Spænden, Tjurkö-Brakteaten og Stentofta-Stenen har Tværstregen skraaende baade til den ene og til den anden Side.

I enkelte senere nordiske Indskrifter kan Tværstregen være længere og skraane stærkere.

11. | i er Runens faste Form.

12 j. Formerne af dette Runetegn skifter i de forskjellige nordiske Indskrifter mere end ved de andre Runer: **h** Vadstena og omtrent samme Form paa Brakt. 103 (i Navnet **niujil**) og paa Skodborg-Brakteaten (her 4 Gange). **z** el. lign. Tune. **o** Kylfver. **h** Kragehul, Istaby (i sidstnævnte Indskrift med Betydning af en *a*-Rune), **n** Charnay, Bezenye A. * Fyrunga, hvor Runen, som jeg nu med Brate tror, har Lydværdien **j**. Fremdeles * med Betydningen af en *a*-Rune paa Stenene fra Skääng, Stentofta, Gommor o. fl. **h** Fonnaas. **h** Rök. Jeg formoder, at det er denne Rune i Betydningen **a**, som i flere Brakteat-Indskrifter har Formen **h**.

Paa Tune-Stenen og paa Kylfver-Stenen har Runen ikke de andre Runers fulde Høide. Dens Form paa Tune-Stenen, hvor den bestaar af to fra hinanden skilte Dele, stemmer her væsentlig overens med Former, som Runen **h** har i andre Indskrifter. Det er i flere Indskrifter omstridt, om der skal læses **j** eller **h**¹⁾.

Udenfor Norden forekommer **j**-Runen paa Fastlandet kun i Indskrifterne fra Charnay og Bezenye A.

13. **h** **h** **e** (i). Den første af disse Former er den sædvanligere²⁾. Begge Former forekommer i samme Indskrift paa Krogsta-Stenen.

14 **p**. Af denne Rune er (naar vi ser bort fra den angelsaksiske Runeskrift) en af Formerne for **b** uafhængig Form kun bevaret paa Kylfver-Stenen, som har **h**, og paa Charnay-Spænden, som har **h**. Ellers har Runen for **p** et Tegn, som er opstaaet ved Differenserering af Tegnet for **b**. Saaledes er **p** paa Vadstena-Brakteaten skrevet **h**, mens **b** her har Formen **h**. Ligeledes er **p** udtrykt ved en differenseret Form for **b** paa Fonnaas-Spænden og paa Björketorp-Stenen; se *Nl.* S. 55, 58.

Om **h** paa Bezenye-Spænden **B** betegner **p**, saa at det Navn, hvori Runen forekommer, skal læses **arsipoda**, som Wimmer (*Tyske Runemind.* S. 27, 33, 37 ff., 41 f.) mener, eller **b** (**arsiboda**) ifølge v. Grienberger (*Arkiv XIV* S. 124), er usikkert. Den sidste Opfatning, som ogsaa Wimmer har været inde paa, forekommer mig sandsynligst.

15. Denne Rune transskriberer jeg i nordiske Indskrifter ved **a**. Den har her oftest Formen **h**. En senere nordisk Form er **h**. Denne forekommer paa Kragehul-Spydskaftet i en Binderune. Varnum-Indskriften har én Gang **h** og 3 Gange **h**, deraf én Gang i en Binderune. Om Kylfver se S. 7 f.

Undertiden er, navnlig i senere nordiske Indskrifter, Kvistene lidt krumme. Saaledes paa Kinneved-Stenen og paa Flistad-Stenen, paa hvilke Stene Runen har Kvistene anbragte oventil.

¹⁾ Jfr. Wimmer S. 121 ff., 193 ff.; min Afhandling Rök-Stenen og Fonnaas-Spænden S. 101 ff., *Arkiv XIII* S. 337 ff., *XVIII* S. 12 f., *Nl.* S. 64, 70 f., 360 f., 434.

²⁾ Se nærmere om Runens Former *Nl.* S. 117 ff., 532.

Udenfor Norden forekommer Runen paa Fastlandet kun paa Charnay-Spænden, hvor den har Formen $\times$ og, som jeg formoder, Betydningen x .

16 s. Runen har flere skiftende Former. Den tidligst forekommende er den skraa Form, som bestaar af tre Streger. Ved Skrift fra venstre mod høire ζ (eller ved Skrift fra høire mod venstre ζ), f. Eks. i Indskrifterne fra Kovel, Vadstena, Möjebro. Men ogsaa omvendt ved Skrift fra venstre mod høire ζ (eller ved Skrift fra høire mod venstre ζ), f. Eks. i Indskrifterne fra Charnay, Bezenye B, Tune.

I Norden forekommer s ofte i en Form ξ , som bestaar af to forenede Vinkler, den ene over den anden. Vinklernes Aabning er dels vendt fra Indskriftens Begyndelse som i Vetteland, Kragehul, Opedal, Berga (som ogsaa har en Form af s , der bestaar af tre Streger), Fyrunga, dels vendt mod Indskriftens Begyndelse som i Kylfver (ved Siden af to Former med tre Streger), Tanum og Skärkind¹).

Sjældnere bestaar s -Runen af flere Streger, som danner Vinkler med hinanden. Saaledes paa Vimose-Høvelen og i Fyrunga-Indskriften af 5 Streger. Én Gang paa Opedal-Stenen af 3 over hinanden stillede forbundne Vinkler. Paa Himlingøie-Spænden en lignende Form, som bestaar af 6 Streger. Paa Vimose-Spænden bestaar Runen dels af 8, dels af 11 eller 12 Streger. Om de skiftende mangedelte Former paa Krogsta-Stenen og paa Fonnaas-Spænden jfr. NI. S. 53, 55.

Runen kan, hvad enten den bestaar af færre eller flere Streger, være enten kantet (hvilket i de ældste Indskrifter paa løse Gjenstande er det sædvanlige) eller afrundet.

17 t. Runen har regelret Formen $\uparrow$. En senere nordisk Form er den, som har Kvistene lidt nedenfor den rette Stavs Top, f. Eks. paa By-Stenen. Ene-staaende er Formen $\top$ i Kovel-Indskriften.

18. β β b har snart en Form med kantet Sidestav, saaledes især paa løse Gjenstande (Charnay og andre vestgermanske Indskrifter, Kragehul-Knivskaftet, Ødemotland), dog ogsaa paa Bø-Stenen. Snart en Form med afrundet Sidestav, saaledes især i Sten-Indskrifter (Tune, Varnum, Opedal).

Sidestavens to Dele kan gaa ind til den rette Stav paa Midten (Tune), undertiden saaledes at de to Dele ikke mødes (Charnay og andre vestgermanske Indskrifter, Kragehul-Spydskaftet, Kragehul-Knivskaftet, Lindholm). Paa Spænden fra Ems bestaar Runen af en ret Stav, til hvilken der til høire oventil og nedentil er føiet to Trekanter, som er ikke lidet adskilte fra hinanden. Jfr. Henning S. 151. Men Sidestavens to Dele mødes i Sten-Indskrifter ofte paa Midten, saaledes at der her er en Indbøining, som ikke gaar helt ind til den rette Stav (Tune, Varnum, Opedal).

Undertiden begynder Sidestaven oventil lidt nedenfor den rette Stavs Top og ender nedentil lidt ovenfor den rette Stavs Basis (f. Eks. paa Vadstena-Brakteaten β , mens p har Formen β).

19 e. Runen har oftest Formen $\mathcal{M}$. En dekorativ Forandring af denne Form, hvor de to Skraastreger nedentil forlænges og danner en Firkant, forekommer én Gang paa Kragehul-Spydstagen.

¹) Jfr. NI. S. 301, 441.

Formen Γ , hvor Tværstregen er en horisontal Streg, som forbinder de to Staves Toppe, forekommer i Indskrifter (hvoraf nogle er meget gamle) baade paa Metal, Ben og Sten: Torsbjærg-Dopskoen, Straarup, Nedre Hov, Valsfjorden (?), Opedal, Krogsta.

En yngre nordisk Form er den, hvori den ene af de to Tværstreger er forlænget helt ned til den anden Stav. Formen $\mathfrak{M}$ forekommer f. Eks. i Veblungsnæs-Indskriften og i By-Indskriften. Se om denne NI. S. 113 f., 320 f., 468.

Den første Hovedform $\mathfrak{M}$ forandres undertiden derved, at de to Stave ikke er parallelle, men nedentil nærmer sig til hinanden. Saaledes paa Charnay-Spænden og langt stærkere paa Fonnaas-Spænden.

20 m. Runen har regelret Formen $\mathfrak{M}$. Tværstregerne kan strække sig kortere eller længere ned paa de to Stave. Undertiden er det vanskeligt at adskille denne Rune fra Runen for d.

21 l. Runen har tidligst og regelret Formen $\mathfrak{P}$ med Skraastregen udgaaende fra den rette Stavs Top. Saaledes f. Eks. Pietroassa, Kovel, Torsbjærg-Dopskoen, Tune, Kylfver, o. s. v.

Charnay-Spænden har (ikke i Runerækken, men i den følgende Indskrift) en afvigende Form $\mathfrak{K}$, hvor Skraastregen gaar ud fra den rette Stav langt nede paa denne og skraaner ned til i Linje med Stavens Basis. Denne Form er mulig laant fra en latinsk Kursivskrift. En Form med Skraastregen langt nede paa den rette Stav $\mathfrak{T}$ har jeg antaget i flere tyske Indskrifter (Freilaubersheim, Ems, mindre Nordendorf-Spænde); jfr. NI. S. 137, 141, 142.

I nogle nordiske Brakteat-Indskrifter gaar Skraastregen ud fra Staven lidt nedenfor Toppen.

22 n. Runen har ofte ikke den samme Høide som de andre Runer, saa at den hverken naar op til disses Top eller ned til deres Basis. Den bestaar oftest af to Vinkler. Paa Vadstena-Brakteaten har Runen en lukket Form $\diamond$. Kylfver-Stenen har Formen $\square$.

Sikkert forekommer Runen ogsaa paa Opedal-Stenen, hvor den ligeledes har en lukket Form, som ikke har de andre Runers Høide (NI. S. 300). Ellers bestaar Runen i Regelen af to paa forskjellig Maade mod hinanden vendte, men ikke forbundne Vinkler eller Buer. Dette Tegn har v. Grienberger læst som j. Men Betydningen $\mathfrak{R}$ synes sikker paa Skääng-Stenen, da denne har $\mathfrak{R}$ for $*\bar{u}ra$ -Runen. Ogsaa paa Vimose-Høvelen synes det af to Vinkler bestaaende Tegn sikkert at have Betydningen $\mathfrak{R}$, se NI. S. 419 Anm. 1. Derfor antager jeg samme Betydning for de lignende Tegn paa Vimose-Kammen, Vimose-Spænden, Guldhornet, Torsbjærg-Dopskoen, Müncheberg, Øvre Stabu, Tanum, Stenstad, Aarstad (her er Runen utydelig, men den kan ikke læses som j), Tørviken A, Fonnaas, Krogsta. Paa Krogsta-Stenen vender de to Vinkler Aabningen fra hinanden. I flere af disse Indskrifter har Runen omtrent den samme Høide som de andre Runer, f. Eks. paa Vimose-Høvelen, Skääng, Stenstad¹⁾. Om en afvigende Form i Ødemotland-Indskriften se NI. S. 547.

¹⁾ Jfr. om $\mathfrak{R}$ -Runens forskellige Former Wimmer, Sønderj. Runemind. S. 12 ff.

Jeg skal senere søge at vise, at « (af fuld Høide) i nogle nordiske Indskrifter er Tegn for **ŋ**. Formen **ŷ** paa Charnay-Spænden (ikke i Rækken) og paa den mindre Nordendorf-Spænde betyder maaské **ŋ**; jfr. S. 11. Ellers forekommer Runen ikke i de vestgermanske Indskrifter fra Fastlandet.

23 **o**. Runen har regelret Formen **⚡**. Saaledes allerede i Pietroassa-Indskriften. Formen er snart mere kantet, snart mere afrundet. Eidsvaag-Indskriften har en enestaaende Form, hvis to bøiede Stave oventil er forbundne ved en Bue og nedentil ikke mødes; se NI. S. 452 f. Betydningen **o** er dog her ikke sikker.

24 **d**. Runen har regelret Formen **⚔**, hvori de to hinanden krydsende Tværstreger gaar fra de to Staves Top til deres Basis. Af og til er Tværstregerne buede, saa at Runen kommer til at ligne to latinske **D**'er, som er vendte mod hinanden og berører hinanden. Saaledes i Sten-Indskrifterne fra Tune, Strand, Vetteland, Fyrunga. I Fyrunga-Indskriften naar Tværstregerne ikke helt ned til Basis. Om en afvigende Form i Valsfjord-Indskriften se NI. S. 345 f.

En væsentlig forskjellig Form **□** har Runen i Kovel-Indskriften.

Først i senere Indskrifter bliver Hovedformen af **d**-Runen afændret derved, at Tværstregerne paa langt nær ikke naar op til de rette Staves Top og ikke ned til deres Basis; jfr. NI. S. 448.

Om den indbyrdes Rækkefølge af de to sidste Runer i Rækken skal tales i det følgende. Siden skal jeg ogsaa tale om det, at Runerækken paa Vadstena-Brakteaten ved Skilletegn er afdelt i tre Grupper, hver paa 8 Runer.

Ved en Binderune forstaar man en Forbindelse af to (i ældre Tid sjælden flere) Runer til én sammensat Rune. Sædvanlig finder dette Sted saaledes, at én lodret Stav er brugt istedenfor to lodrette Stave, af hvilke hver skulde tilhøre sin Rune.

Ved den længere Rækkes Skrift forekommer Binderuner ikke i de gotiske og vestgermanske Indskrifter paa Fastlandet.

Derimod i Norden forekommer Binderuner af og til baade i Indskrifter paa løse Gjenstande og i Sten-Indskrifter.

Allerede en af de ældste danske Indskrifter har en Binderune, nemlig Indskriften paa Torsbjærg-Dopskoen. Her er de to Runer **□ e** og **⚔ m** forenede i én Rune, som har to lodrette Stave og den horisontale Tværstreg for **e** over de to hinanden krydsende Tværstreger for **m**. Her hører hver af de to Runer, som er forenede til én, endog til hver sit Ord (eller efter v. Grienbergers Tolkning til hver sit Sammensætningsled).

En anden noget yngre dansk Indskrift har flere Binderuner, nemlig Indskriften paa Spydskaftet fra Kragehul. Her er i Ordet **erilar** Runerne for **er** forenede til en Binderune, og ligeledes Runerne for **ar**, saaledes at **r** i Binderunen er skrevet med Kvistene nedad. Fremdeles har denne Indskrift en Binderune for **mu** og to Gange en Binderune for **ha**, samt en Binderune for **he**. Endelig har den 4 Gange et Tegn, der ser ud som Runen for **g**, der oventil paa Staven til

høire har Kvistene af Runen for **a**. Den skulde altsaa læses som **ga**, men synes snarere at have magisk end sproglig Betydning.

Af svenske Indskrifter gjør Varnum-Indskriften ofte Brug af Binderuner. Ogsaa her er i Ordet **erilar er** betegnet ved en Binderune. I Navnet **harabanas** er **ha** udtrykt ved en Binderune, og ligesaa **ar**, saaledes at **a** har Kvistene nedad. Endelig er i Ordet **iah** her **ah** betegnet ved en Binderune, saaledes at Kvistene paa **a**-Runen her vender mod venstre, medens de ellers i denne Indskrift ved Skriftens Retning mod høire vender til høire.

I Brugen af Binderuner viser sig altsaa tydeligt Slægtskab mellem Varnum-Indskriften og Indskriften paa Kragehul-Spydskaftet.

Fyrunga-Stenen har sikkert i det mindste én Binderune; nemlig næstsidste Rune i første Rad. Denne læser jeg nu med Brate som **ek**, saaledes at den noget utydelige Binderune er en Forbindelse af **M** og en Form af **Y**. Andre Binderuner paa Fyrunga-Stenen skal vist ikke antages.

Ogsaa den norske med Varnum-Indskriften nær beslægtede Tune-Indskrift har flere Binderuner. Nemlig paa Side *a* **da** i **witada** og **ha** i **halaiban**, samt paa Side *b* **da** i **dalidun**. Ogsaa i andre norske Sten-Indskrifter forekommer Binderuner. By: **hr** i **hrorer** og sandsynlig **fu** i **alaifu**, hvor Sidestaven af Runen for **u** er skreven til venstre; se NI. S. 97, 198. Paa Stenstad-Stenen er **ha** i **halan** udtrykt ved en Binderune. Bø-Stenen har en Binderune, som maaské skal læses **bu**, saaledes at Sidestaven af **u**-Runen er vendt til venstre; se NI. S. 544. Myklebostad-Stenen B synes at have en Binderune for **up** med Sidestaven af **u** mod venstre.

En Binderune af særegen Art kan man antage paa Reistad-Stenen, hvor de to Runer ik er forenede derved, at Spidsen af Runen **<** berører Staven af **l**.

I flere Indskrifter har jeg antaget en Binderune, som bestaar af to **u**-Runer, af hvilke den ene er en Stuprune. Nemlig i Indskrifterne fra Opedal (to Gange), Hammeren og 4 Gange i Ødemotland-Indskriften (samt to Gange i den med den kortere Rækkes Runer skrevne Konghell-Indskrift). Se NI. S. 545 f., 559, 565 ff. Myklebostad-Stenen A har som 7de Tegn et Skraakors, som oventil og nedentil er lukket ved en horisontal Streg og som hverken naar op til i Linje med de omstaaende Runers Top eller ned til deres Basis. Magnus Olsen har nævnt, at dette Tegn kunde være en Binderune for **uu**. Herom skal siden nærmere tales.

Af de nordiske Sten-Indskrifter med den længere Rækkes Runer gjør den norske Indskrift Tørviken B Brug af Binderuner i videre Omfang end nogen anden Indskrift. I denne findes Binderuner af en anden Art end de forud nævnte og her er, ligesom paa den gotlandske Roes-Sten, endog tre Runer forbundne til en Binderune¹⁾; se i det enkelte herom NI. S. 287 ff., 557 f.; jfr. S. 595.

Ogsaa flere Brakteat-Indskrifter gjør en omfattende Brug af Binderuner. Men jeg skal paa nærværende Sted ikke gaa ind herpaa. Ødemotland-Indskriften staar med Hensyn til Binderuner nær ved flere Brakteat-Indskrifter. Se herom Behandlingen af denne Indskrift og Tillæggene dertil NI. S. 244, 248, 549.

¹⁾ Jfr. den Binderune, som jeg paa Aagedal-Brakteaten har læst i Ordet **eirilidi**; se NI. S. 190, 196.

Körlin-Ringen fra Pommern og en Pil fra Nydam Mose har hver en enkeltstaaende Binderune, vel af $\mathfrak{F}$ og $\mathfrak{P}$, sandsynlig med hellig Betydning (Wimmer S. 58).